

Raport despre cercetarea de parament realizat
La casa Zápolya (Muzeul de Istorie)
Din Sebeș, jud Alba

ATELIER MONUMENTA TRANSYLVANIAE MŰHELY

02.10.2021 Tg Mureș

Pictor restaurator Kiss Lóránd

S.C. Imago Picta S.R.L.

Introducere: Cercetarea de parament de la casa Zápolya (actualul Muzeu Municipal) din Sebeș a fost realizat la solicitarea Biroului de Arhitectură S.C. Arhing S.R.L. Scopul cercetării a fost identificarea stratigrafiei tencuielilor interioare și exterioare, a picturilor și decorațiilor murale. Cercetarea a avut loc în luna septembrie a anului 2021 fiind realizată de către restauratorul Kiss Lóránd.

Scurta descriere a clădirii: clădirea casei Zapolya (actualul Muzeu Municipal / Königshaus) este situat în colțul NE al pieței centrale al nucleului medieval al orașului Sebeș. Clădirea cu plan dreptunghiular este compus din două corpuri de case medievale legate de un gang boltit în zona de mijloc. Clădirea cu două nivele are o fațadă spre stradă în stil baroc. La parter, în stânga și dreapta gangului sunt încăperi cu boltiri cu penetrații, încăperile etajului fiind tăvănite. Casa a fost locuită o vreme de voievodul Transilvaniei și regele Ungariei, Ioan Zapolya, care a murit aici la 21 iulie în anul 1540. După tradiția locală în această clădire au fost ținute mai multe diete ale Transilvaniei sub principele Ioan Sigismund. În anii 1732, 1736 și 1790 aici a fost sediul Guberniului Transilvaniei (Călin Anghel: Considerații privind arhitectura casei Zapolya din Sebeș).

Descrierea cercetării de parament: În cadrul cercetării de parament am deschis sondaje stratigrafice pe suprafețele interioare ale clădirii*. Suprafețele exterioare ale clădirii au o tencuială aplicată la renovarea amplă a clădirii din anii 1962-1964. În această intervenție tencuielile istorice au fost îndepărtate de pe fațadele exterioare.

Zidărie: Cele două corpuri medievale au fost construite preponderent din piatră de râu, sporadic fiind utilizat și cărămida, în zonele golurilor și a intervențiilor ulterioare. Zona fațadei (extindere din secolul XVIII) a fost construit integral din cărămidă. Bolțile au fost construite de asemenea din cărămidă. Sporadic au fost utilizate pietre sculptate: consolele boltirilor din gang, chenarul portalului renescentist din sec XVI din gang, chenarul ferestrei medievale de pe fațada vestică. Acele câteva blazoane cu monograme care erau situate pe chenare renescentiste din sec XVII, presupun o intervenție majoră în secolul XVII.

Tencuieli:

În interior: în sondajele deschise în zona parterului am putut observa un singur strat de tencuială pe bază de ciment. Se pare că în ampla renovare din anii 1962-1964 tencuielile istorice din zona parterului au fost îndepărtate, fiind înlocuite cu tencuieli pe bază de ciment. (În această intervenție au fost puse în valoare chenarele de ferestre și uși ale fațadei medievale.

-În sondajele deschise în casa scării am putut identifica tencuielile istorice. Pe suprafața lor sunt zugrăveli monocrome, fără decorații.

-În sondajele deschise în încăperile mici ale etajului (hol, camere) asemenea casei scării, am putut identifica tencuielile istorice, dar pe suprafața acestor tencuieli am observat doar straturi succesive de zugrăveli monocrome. (Având în vedere că clădirea este în funcțiune, realizarea sondajelor stratigrafice era destul de limitat. Din acest motiv nu putem exclude existența unor inscripții sau decorații în zonele cercetate. În zona casei scării și în zona etajului tencuielile istorice nu au fost îndepărtate, s-au realizat doar reparații punctuale.

-La nivelul etajului există două săli, ambele cu ferestre spre piața centrală. În sala sud-estică este amenajat galeria Sava Henția, sala sud-vestică fiind partiționată în două încăperi de expoziție.

În sondajele deschise în **galeria Sava Henția** am putut identifica următoarea stratigrafie:

-zidărie

-tencială pe bază de nisip și var

-Strat de zugrăveală albă

-strat pictural realizat în tehnica secco. Acest strat pictural am putut identifica pe toată suprafața pereților laterali, până în zona tavanului. În sondajele deschise am putut identifica următoarele elemente: pe pereții laterali ai sălii am identificat imitații de gravuri pictate în tehnica grisaille în nuanțele negru-gri-bej. Dimensiunile "gravurilor" sunt aproximativ 35-40 cm lățime, 20-25 cm înălțime. "Gravurile" sunt copii fidele ale unor gravuri realizate de autori cunoscuți în sec XVIII (Canaletto, Giovanni Battista Piazzetta, etc). În picturile de o calitate artistică superioară sunt redată fidel cele mai mici amănunte ale gravurilor, inclusiv numele, semnătura autorilor. Picturile au chenare pictate, cu lățimea de 3-4 cm, în zona inferioară a chenarelor fiind trecute inscripțiile cu tematica picturii. Din sondajele deschise presupunem că erau trei rânduri de imitații de

gravuri unul sub celălalt. În spațiul dintre gravuri se observă urmele unor decorații vegetale policrome. În sondajele stratigrafice deschise în diverse puncte ale sălii peste tot am putut identifica imitații de gravuri. Din punct de vedere al programului iconografic se pare că este o imitație fidelă a unui cabinet de gravuri realizat prin pictură. Din punctul de vedere al tematicii este un unicat în pictura transilvană din sec XVIII. În sondajele deschise pe suprafața tavanului am putut identifica stratul de tencuială și zugrăveală din secolul XVIII, dar nu am avut posibilitatea de a extinde sondajele. Din acest motiv nu am putut identifica stratul pictural adiacent celui de pe pereții laterali. Tavanul este decorat cu un medalion cu chenar din linii ondulate realizat din stucatură.

Stratul pictural am putut identifica și în sondajele deschise în intradosul ferestrelor. Pe aceste suprafețe par să fie elemente decorative.

Stratul pictural este acoperit de un alt strat pictural care lasă liber zona gravurilor. Se pare că a existat o perioadă când zonele adiacente din jurul gravurilor au fost repictate lăsând liber suprafața gravurilor.

-Peste acest strat pictural s-a aplicat un strat de glet cu zugrăveala actuală. La aplicarea stratului actual de glet și zugrăveală suprafața tencuielii a fost răzuită, suprapunerile de zugrăveli fiind îndepărtate. În această intervenție a fost deteriorat și stratul pictural din sec XVIII.

Sala nord-vestică: la renovarea recentă a interiorului au fost identificate fragmente de pictură murală. Acest fragment cu o suprafață de cca 100 x 40 cm a fost lăsat liber, netencuit. Sala a fost partiționată de un zid subțire în două încăperi cu funcție de spațiu de expoziție. În această sală am putut identifica următoarea stratigrafie:

-zidărie

-tencuială pe bază de var cu grosimea de 1,5 cm.

-strat de zugrăveală albă de var.

-strat pictural policrom, realizat în tehnica secco. Acesta este stratul pictural identificat în ultima renovare interioară. Culoarele picturii sunt roz, ocru galben verde pastelat, brun, alb. În suprafața decapată este vizibil un medalion cu o reprezentare a unei nimfe dormind. În jurul medalionului este un chenar decorat cu vrejuri, elemente florale de factură barocă. Din dimensiuni chenarului reiese că acesta conține mai multe medalioane figurative poziționate unul sub celălalt. Zona de mijloc al medalionului este străpuns de un canal pentru cablu electric.

-În sondajele deschise pe celelalte pereți ai sălii de asemenea am putut identifica tencuiala istorică cu strat pictural. Stratul pictural este prezent inclusiv în încăperea ulterior decomandată. Culoarea de bază a sălii este roz.

În concluzie: Pe baza cercetării de parament putem concluda următoarele:

-Cu prilejul amplei renovări a clădirii tencuielile exterioare și cele interioare de la nivelul parterului au fost îndepărtate aproape integral.

-Tencuielile istorice s-au păstrat în casa scării și pe toată suprafața de la nivelul etajului.

-În sălile SE (galeria Sava Henția / E4) și SV (E6+E7) pe primul strat de tencuială din sec XVIII au fost identificate picturi murale valoroase.

-În sala sud-estică a fost realizat o imitație a unui cabinet de gravuri, o reprezentare unică pe teritoriul Transilvaniei.

În sala sud-vestică au fost pictate medalioane cu reprezentări figurative simbolice. Picturile din ambele săli reprezintă o deosebită valoare atât din punct de vedere artistic cât și al reprezentării iconografice.

Stare de conservare:

Clădirea este în stare relativ bună, întreținută. Deteriorările vizibile sunt cauzate în primul rând de intervențiile necorespunzătoare recente și cele din anii 1962-1964. În zona parterului tencuielile istorice au fost îndepărtate fiind înlocuite cu tencuieli cu ciment. Îmbinările dintre elementele de piatră sculptată și tencuieli sunt necorespunzătoare din punct de vedere estetic. Din cauza tencuielii cu ciment umiditatea capilară din zona soclurilor este foarte ridicată. În aceste zone se observă o concentrație ridicată de săruri solubile transportate de umiditate.

-La nivelul picturilor murale se observă deteriorări cauzate de intervențiile ulterioare: suprafața tencuielii cu pictură a fost martelată pe suprafața stratului pictural au fost introduse utilități, cabluri (sala sud-vestică). În sala sud-estică straturile de zugrăveli ulterioare au fost curățate cu șpacluri, prin răzuire. Această răzuire a dus la pierderea parțială a stratului pictural.

Propuneri:

-Având în vedere că clădirea va fi supus unei ample renovări, propunerile sunt formulate în acest sens:

-îndepărtarea integrală a tencuielilor cu ciment de la nivelul parterului.

-retencuirile vor fi realizate cu mortare pe bază de var. Suprafața tencuielii va urmări denivelările zidăriei de piatră. În zonele de contact al tencuielii cu piatra fasonată tencuiala va fi prelinsă pe suprafața pietrii. Se va evita crearea bordurilor la tencuieli.

-extinderea cercetării de parament în zona etajului pentru a determina suprafața exactă a picturilor murale.

-Propunem punerea în valoare decaparea și restaurarea integrală a picturilor murale din cele două săli ale etajului. În acest sens funcția acestor săli trebuie subordonată ansamblurilor picturale din ele. (De preferat ca aceste săli să fie destinate unor funcții de reprezentare).

-După extinderea cercetării de parament pot fi estimate costurile restaurării, și în zonele decapate pot fi realizate probele de conservare-restaurare necesare la proiectul de restaurare.

Pentru cromatică exterioară propunem o combinație de ocru galben-bej sau bej-alb. (Nuanța deschisă fiind utilizată în zonele ieșite din planul peretelui (pilaștrii brâuri, cornișe). Ca material de zugrăveală propunem culori pe bază de var sau pe bază de silicați.

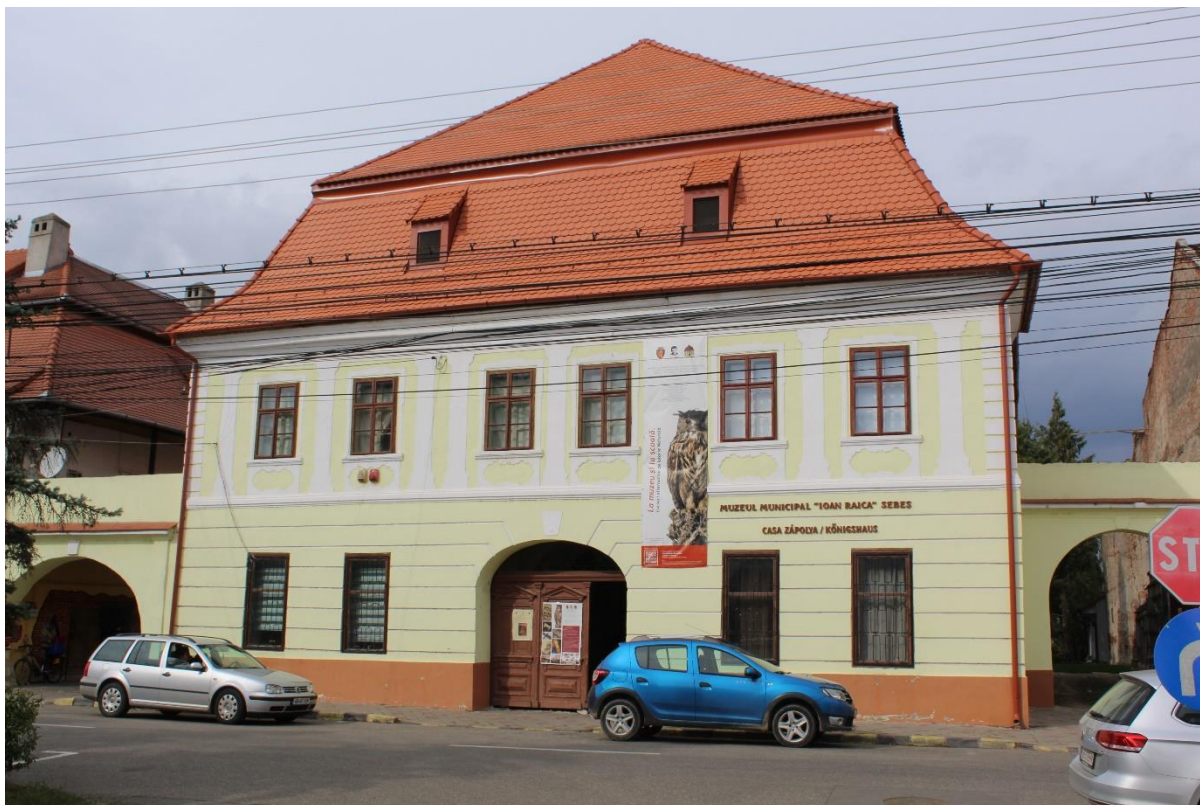
-În zonele laterale ale fațadei propunem o rostuire cu mortare de var colorat în masă. Nuanța mortarului trebuie să fie identică cu nuanța mortarului istoric.

-Restaurarea materialului litic. (a elementelor din piatră sculptată)

Documentație fotografică:

Fațada casei Zapolya. Fotografie de la începutul sec XX.

Fațada principală a casei Zapolya (2021).

Fațada laterală estică.

Colțul nord-estic al clădirii.

Fațada dinspre curte cu arcadele din sec XVII-XVIII.

Fațada laterală vestică cu contraforții reconstruiți din beton.

Fațada laterală vestică. Ancadrament de fereastră gotică parțial înzidită.

Gangul boltit cu console de piatră.

Gangul boltit cu console de piatră.

Gang. Efectele umidității capilare cauzate de tencuiala cu ciment.

Blazon din chenarul unui ancadrament renașcentist din 1584.

Fragment de blazon deasupra portalului renașcentist.

Casa scării.

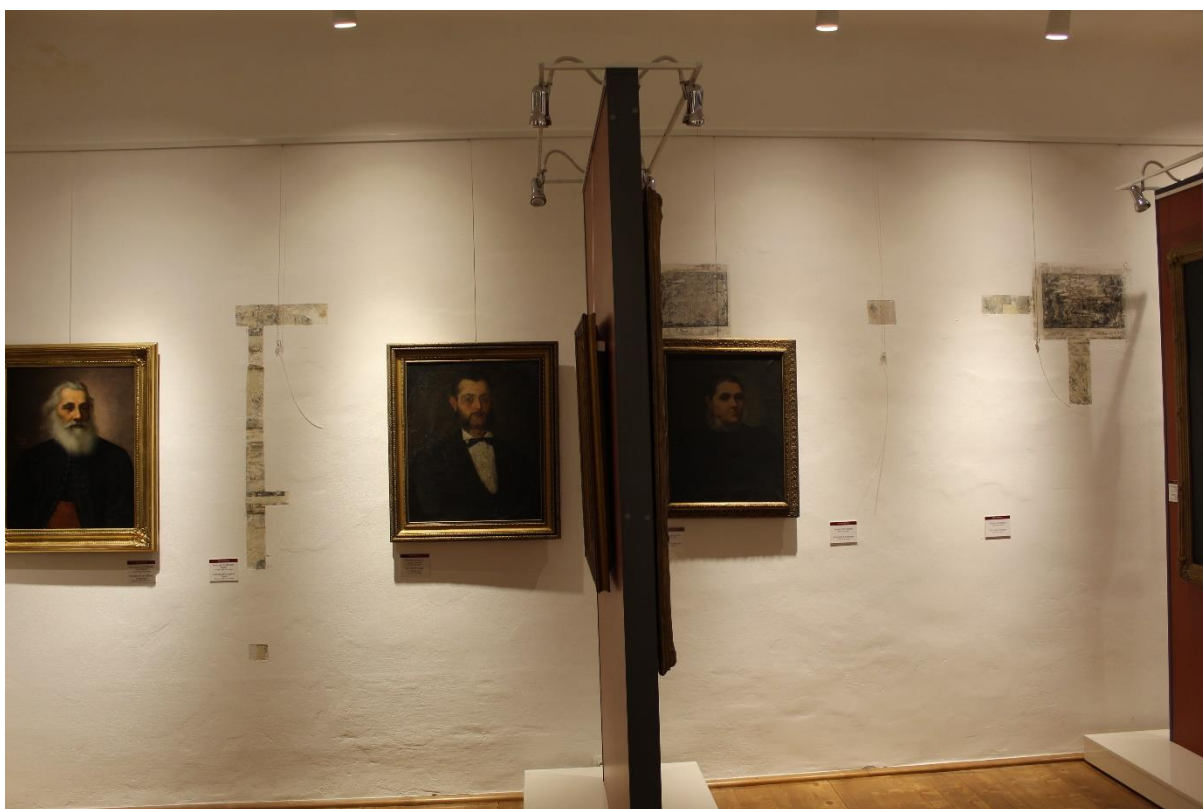

Casa scării. Sondaj stratigrafic în intradosul ferestrei.

Etaj. Sala sud-estică (Galeria Sava Henția)

Etaj. Sala sud-estică, peretele estic. Sondaje stratigrafice.

Etaj. Sala sud-estică, peretele estic. Sondaje stratigrafice.

Etaj. Sala sud-estică, peretele vestic. Reprezentare "Amor rectus"

Etaj. Sala sud-estică, peretele vestic. Reprezentare "Amor rectus"

Etaj. Sala sud-estică, peretele vestic. Sondaj stratigrafic.

Etaj. Sala sud-estică, peretele estic. Imitație de gravură.

Etaj. Sala sud-estică, peretele estic. Imitație de gravură. Semnătura gravorului, "Giovanni Battista Piazzetta"

Etaj. Sala sud-estică. Sondaj deasupra intrării nordice.

Etaj. Sala sud-estică, peretele vestic. Sondaj stratigrafic.

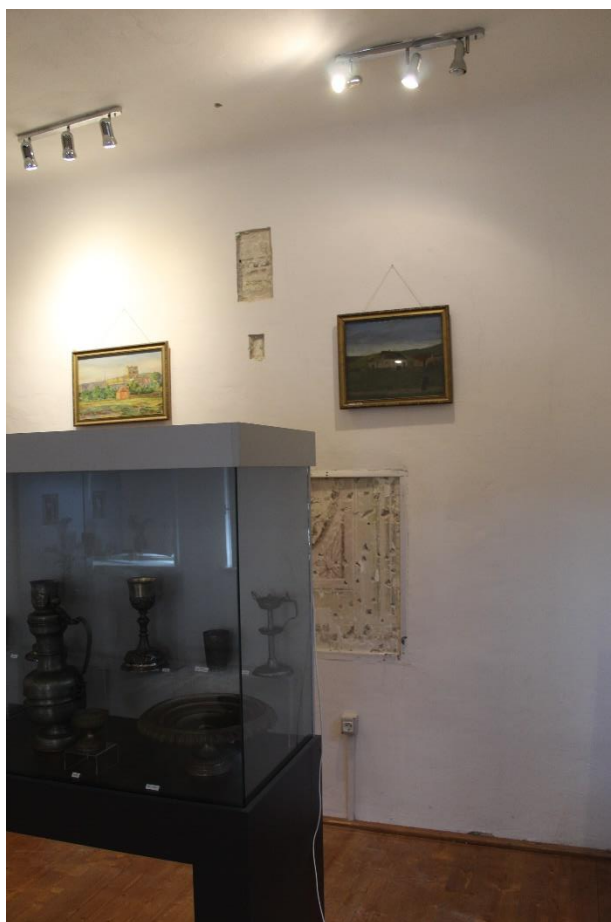

Etaj. Sala sud-estică, peretele vestic. Sondaje stratigrafice.

Etaj. Sala sud-estică. Sondaj stratigrafic în intradosul ferestrei.

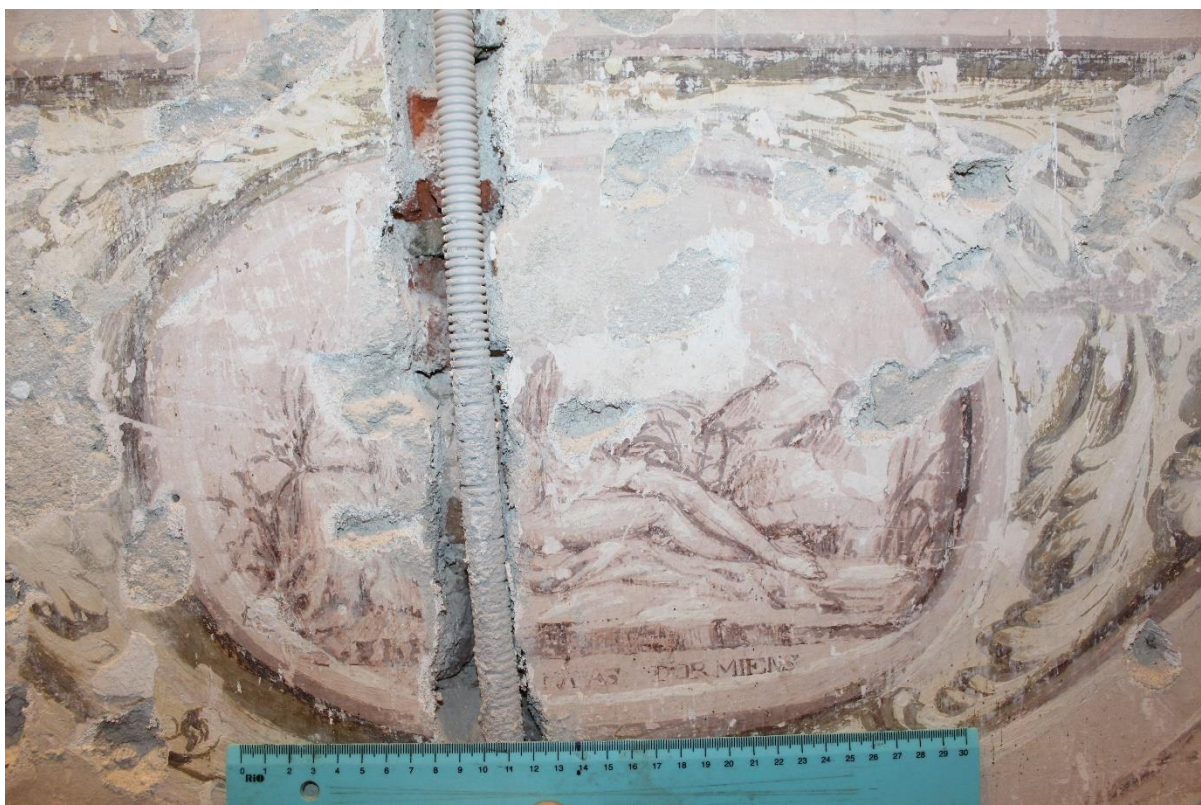

Etaj, sala sud-vestică. Peretele nordic.

Etaj, sala sud-vestică. Peretele nordic. Suprafață lăsată aparent cu pictură murală.

Etaj, sala sud-vestică. Peretele nordic. Medalion cu figură de nimfă dormind.

Etaj, sala sud-vestică. Peretele nordic. Medalion cu figură de nimfă dormind.
(fragment)

Etaj, sala sud-vestică. Peretele nordic. Suprafață lăsată aparent cu pictură murală. Deteriorările vizibile: martelări, introducere de cabluri .

Etaj, sala sud-vestică. Peretele nordic. Sondaj stratigrafic.

02.10.2021 Tg Mureș

pictor restaurator Kiss Lóránd

S.C. Imago Picta S.R.L.

